

Posudok magisterskej práce Jitky Štenclovej :

Obrazy femininity ve vybraných textech hororové literatury

Názov diplomovej práce naznačuje jej hlavné tematické zameranie – podať charakteristiku zobrazenia ženských postáv vo vybraných hororových poviedkach. Predmetom genderovej analýzy obrazov femininity sa stal hororový žáner, tešiacy sa značnej popularite čitateľskej obce, a preto mu treba podľa diplomantky venovať väčšiu pozornosť zo strany literárnej kritiky. Treba oceniť schopnosť vhodne zvoliť tému diplomovej práce. Tematický záber diplomovej práce sa neobmedzil len na zámer preskúmať, ako sú vo vybraných textoch charakterizované ženské postavy a akú rolu hrajú v hororových príbehoch. Ambíciou diplomantky bolo odhaliť stereotypné popisy ženských postáv v súčasnom spoločenskom kontexte a pokúsiť sa o alternatívne prístupy k interpretácii. To bol nepochybne náročný zámer, k naplneniu ktorého smerovala voľba dvoch základných prístupov a úrovni analýz. Prvou je *„interpretace ženských postav textu v kontextu soudobých společenských norem a hodnot, tedy na rovině socio-kulturní. Druhou úrovni je analýza archetypální symboliky v textu.“* (s. 4). V prvom smere analýzy ju zaujímali otázky, *„jak se v hororových povídkách odrážejí společenské normy a hodnoty ve vztahu k ženským postavám“* (s.7). Tieto otázky sa diplomantke zdali príliš prvoplánové, a preto sa rozhodla *„zamyslet se i nad hlubší podstatou vybraných ženských literárních postav. Východiskem je zde teorie o achetypech jako základním prvopočátku námi vytvářených obrazů.“* (s.7) ^{Treba oceniť} Jej snahu vychádzať pri analýze textov z prepojenia obidvoch úrovni a očakávať viacero možných variácií socio-kultúrnych odkazov na pretrvávajúcu archetypálnu symboliku.

Vymedzené ciele a zvolené postupy viedli diplomantku k premysleniu konceptie diplomovej práce. Tá sa vyznačuje dobrou vnútornou štruktúrovanosťou, počínajúc teoretickým rámcom, pokračujúc sformulovaním metodologických východísk, žánrovým vymedzením, zachytením významu archetypov a symbolov až k analýze diel vybraných autorov. Prv než diplomantka pristúpila k samotnej analýze a interpretácii, venovala značnú pozornosť „teoretickej príprave“, ktorá tvorí polovicu celej diplomovej práce. V nej preukázala veľmi dobrú erudovanosť, dokázala výstižne vymedziť základné pojmy a ľahko sa orientovať v teóriách, ktoré

považovala za relevantné z hľadiska jej ďalších výskumných postupov. Celá polovica diplomovej práce preto vyznieva ako seriózna teoreticko-metodologická príprava pre analýzu obrazov femininity vo vybranej hororovej literatúre. Opiera sa pritom o renomovaných autorov a autorky, v prípade feministickej literárnej teórie – Pam Morris, Elaine Showalter, Luce Irigaray či Heléne Cixous. Nič nemožno namietat' ani voči vymedzeniu obsahovej interpretačnej analýzy, ktorú si diplomantka zvolila ako metódu. V podkapitole o interpretácii diela (3.2) píše veľmi zaujímavé informácie o rozlišovaní medzi textovou a tematickou rovinou diela, a tak sa dá očakávať, že ich sama efektívne použije v druhej časti diplomovej práci, venovanej už samotnej interpretácii konštruovaniu. Za rovnako dôležité a funkčné považujem zaradenie úvah o horore ako žánri, popularita ktorého nemusí výlučne súvisieť len s vyvolávaním pocitov strachu, ale aj s možnosťou vyjadriť spoločenské tabu. To by bola príležitosť pre zobrazenie netradičného pochopenia genderu. (pozri s. 26 -27) Aj v týchto častiach práce, podobne ako v nasledovných, preukázala diplomantka značnú rozhradenosť, no zároveň sa začala prejavovať diplomantkina závislosť na citovaných prameňoch. Akoby ona sama napríklad vysvetlila názor, že horor je na jednej strane žáner, ktorý slúži na vyjadrenie spoločenského tabu a zároveň tvrdenie, že hororový žáner reprodukuje patriarchálne usporiadanie spoločnosti? (pozri s. 28) Je týmto mechanizmom reprodukcie ambivalentné stvárnenie ženy ako obeť (jej pasívnej roly) alebo hrdinky? Čo znamená zmena zobrazenia ženskej postavy od obeť k hrdinke? Kedy, za akých okolností dochádza preda len k prekročeniu „sociálneho a genderového rádu“? (pozri s. 29) Môže diplomantka uviesť príklady?

Pretlmočením názorov Susan Stewart o forme hororového príbehu naznačila diplomantka ďalšiu zaujímavú rovinu súvisiacu s epistemologickými otázkami tohto žánru. Na druhej strane, ak sa diplomantke na základe vlastnej analýzy potvrdilo, že „*sexualita je dominantní prvek žánru*“, (pozri 4.3) žiadalo by sa hlbšie spracovanie tejto témy. Na strane 33 mi nie je celkom jasné, prečo sa diplomantka opiera o autora, ktorý „*věnuje celou jednu kapitolu tomu, aby zpochybnil a následně zcela odmítl feministickou literární teorii.*“ Myslím si, že sa jej čiastočná akceptácia definícií uvedeného autora vypomstila v druhej, interpretačnej časti, kedy sa na viacerých miestach genderovo-kritický pohľad vytratil, alebo ho diplomantka nechtiac sama vytesnila. Pretože toto je jedna z najvážnejších výhrad voči diplomovej práci, navrhujem do diskusie otázku o význame a dôležitosti samotných feministických teoreticko-metodologických východísk. Je genderová analýza (resp. feministická

literárna analýza) akýmsi dodatkom, konkretizáciou resp. nadstavbou nad všeobecné koncepty, teórie, resp. definície? Ako to súvisí s používaním archetypálnych obrazov z hľadiska nového feministického čítania? Diplomantka by mala výraznejšie zaujať svoj vlastný postoj na základe kritického zhodnotenia uvádzaných zdrojov. Čiastočná odpoveď sa dá nájsť na s. 46, kde diplomantka zdôvodňuje, prečo sa rozhodla nepoužiť jedno teoretické východisko.

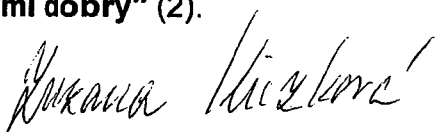
Pri analýze vybraných autorov zrejme dokázala výstižne charakterizovať základnú charakteristiku ich diela (*Androgynie a skrytý rasizmus: Howard Phillips Lovecraft, Transformace touhy a těla: Clive Barker, Vyjádření civilizačních úzkostí: Stephen King, Tradice v jinakosti a jinakost jako provokace: Anne Rice*).

Pri interpretácii vybraných publikácií sa často odvoláva na iné autorky a autorov a následne sa snaží sformulovať vlastný prístup, ten však mnohokrát nepresahuje popisnosť a roztriedenie ženských postáv do skupín, napr. u Lovecrafta. Tu sa pre hlbšiu analýzu ponúkali úvahy o dôsledkoch inštrumentalizácie ženského tela. Nazdávam sa, že celej druhej časti práce chýba analytickejší prístup, v ktorom by diplomantka oveľa efektívnejšie využila „teoretickú prípravu“ z prvej polovice diplomovej práce. V nej sa správne konštatuje, že cieľom nebolo úplné spracovanie. Moja výhrada smeruje skôr k hĺbke spracovania a k potrebe precíznejšieho analyticko-kritického postupu, v ktorom by mali byť oveľa viac zastúpené feministické východiská, resp. reflexia sociokultúrneho kontextu z feministického aspektu.

Pri reprodukcii názorov iných autoriek a postupnou rezignáciou diplomantky na vlastnú analýzu sa obrazy femininity príliš „rozpúšťajú“ v opisoch. Záver diplomovej práce je prekvapujúco generalizujúci, hoci práve tomu sa chcela diplomantka vyhnúť.

Ani tieto výhrady oponentky nemenia nič na skutočnosti, že diplomantka preukázala schopnosť samostatnej výskumnej práce a rozhľadenosť v súčasnej literatúre. Práca je napísaná veľmi kultivovaným jazykom, s dobrou štylizáciou a bez gramatických chýb.

Na základe pozitívneho hodnotenia predloženého textu navrhujem hodnotiť diplomovú prácu známku **"veľmi dobrý"** (2).

Doc. PhDr. Zuzana Kiczková, PhD.

V Bratislave 3. 01. 2008